

SOMOSKEÖY ISTVÁN:

FÖLDALATTI SZÉN-BÁNYÁSZATI MÚZEUM

Nógrád megye néhány, szemléltető, ismeretterjesztési és idegenforgalmi célra szánt látványossága a keletkezés időpontja szerint országos viszonylatban első helyet foglal el: Balassagyarmaton létesült az első hazai skansen, a „Palóc udvar”, Salgótarjánban a magyar vidék első Munkásmozgalmi Múzeuma, Hollókő falumagja az első hazai népi építészeti rezervátum, végül 1965. május 1-én nyílt meg Salgótarjánban Magyarország első és egyetlen Földalatti Szénbányászati Múzeuma.

Földalatti Bányamúzeumunk a második Európában. Az első Bochumban, a nyugatnémet közszenmedencében van. Némileg hasonló ilyen intézmény a prágai Ipari Múzeum épülete alatti is, de nem eredeti, hanem utánzott vágatokban elhelyezett és nemcsak szénbányászati, hanem általános bányaiipari múzeumrészleg.

Jó megoldásnak bizonyult, hogy a múzeumot a régi, salgótarjáni bányatelepülés tözsomszedságában, tehát közel a város központjához, helyezték el. Nem találhattak volna alkalmasabbat mint az 1879-ben megindított, majd 32 évi szünetelés után 1937-ben újranyitott és egészen 1951-ig üzemelt József-lejtőszaknát. Nagy előny az is, hogy a múzeum má átalakított bányának, mint mentési gyakorló tárónak élő rendelkezése is maradt, így a szakszerű karbantartás is biztosítva van.

A múzeum földalatti folyosóinak hossza 280 m, a szintkülönbség pedig 35 m. Így lehetővé vált, „hiteles” keretben a széntermelés több mint százéves fejlődését, a kezdetleges módszerektől a korszerű, gépesített eljárásokig bemutatni. Így sikerült érzékeltetni a bányászok fontos, nehéz és néha veszélyes munkáját. A népszerű s azért a nagyközönség számára hasznos tájékoztatás a leglényegesebb földtani és műszaki tudnivalókat öleli fel. A szemléltetés magasfokú élethűsége kielégíti a nézők tudásvágyát és valóságos élményt nyújt.

A látnivalók értékét nagyban emeli, hogy a földalatti bányaművelés olyan iparág, amelynek idegenek általi megtekintése körülményes, nem veszélytelen és miután az üzemet zavarja, tilos.

E ritka látványosság vonzalmát bizonyítja sűrű látogatottsága. Tavaly mintegy tizenegyezer személy, köztük igen sok külföldi vendég tekintette meg.

A múzeum jellege, a bejáratnál elhelyezett tájékoztató tábla szövege szerint „technológiai és történelmi múzeum”. Mindkét jelző helyénvaló, mert tárgya mintegy 100 év bányatörténelem, melyből közel 80 év hősi osztályharc, amelyben a bányászok dicsőséges szerepet vittek, továbbá 20 év felszabadulás utáni haladás műszaki és szociális téren egyaránt.

Technológiai részében a kiállítás visszanyúlik Georgius Agricola (1494—1555) „De re metallica” című, inkább ércbányászatra vonatkozó forrásművére. Jó áttekintést nyújt tárgyi—műszaki anyagával, szerszámok, készülékek, műszerek, termelési és szállító gépek, valamint berendezések tekintetében.

A történelmi rész, nyilván technikai okokból, egyelőre még szűkebbre szabott. Idetartozik a társadalomtörténelmi, valamint gazdaságpolitikai dokumentáció. Biztosra vehető, hogy mielőtt a körülmények megengedik, illetve mielőtt a múzeum bővül, ahogy az tervbe van véve, a bányászok szociális helyzetének — a kapitalista

lársadalom időszakától a szocialista fejlődésig — több helyet lehet szentelni majd. Milyen sokatmondó például a „Politikai Újdonságok” 1861. január 17-i számából idézett, a táró falán olvasható közlemény: „A termelési költség a szén mázsájától 6 krajcárra tehető, s így 8 krajcár a tiszta nyereség!” Feltehető, hogy ilyenemű adatszolgáltatásból néha átfedések adódhatnak a majd újból megnyitandó Munkásmozgalmi Múzeum dokumentációjával. Ez azonban nem volna gátló körülmény, mert a két múzeum látogatóinak egy része előreláthatólag nem azonos.

Kitűnő ötlet volt, a múzeum kerítésén kívül „régli bányatelepi skansent” létesíteni. Az épület egyik helyiségében 1922-től 1929-ig terjedő Népszava cikksorozat tükrözi az ellenforradalmi korszak bányászsorsának egy részét. E sajtószemelvények a felszabadulás időpontjáig való folytatása szintén nyilván a jövő egyik feladata.

A múzeum várható továbbfejlesztése során bizonyára a felszabadulás utáni időszakra vonatkozó tájékoztató anyag is helyet fog kapni.

Aki a bánya sötétségéből az annyi ízléssel kialakított, kulturált előkertbe kilép, ezentúl még nagyobb megbecsüléssel gondol majd bányászainkra. Ez a szép park alkalmas volna hagyományápolásra. Itt lehetne méltó környezetben bányászaink vértanúinak és elhunyt hőseinek emlékét megörökíteni.

Földalatti bányamúzeumunk a maga nemében egyedülálló vívmány, amelyért mindazoknak, akik megvalósításánál közreműködtek őszinte elismerés jár.

